

Arbetsmarknadsdepartementet

Vår referens/dnr:

Anna Bergsten
Dnr 2025-103

Er referens/dnr:

A2025/00273

2025-09-22

Remissvar

Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)

Svenskt Näringsliv har getts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerat slutbetänkande av Delegationen mot arbetslivskriminalitet.

Sammanfattning

- Vad gäller frågan om det fortsatta arbetet mot arbetslivskriminalitet delar Svenskt Näringsliv delegationens bedömning om att inrätta en särskild samordningsfunktion i Regeringskansliet.
- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslagen om att underlätta för privata aktörer, till exempel företag, att kontrollera leverantörer och underentreprenörer samt att ta del av information från myndigheter.
- Svenskt Näringsliv avstyrker förslagen om att införa en ny lag om lön och andra ersättningar för arbetstagare med arbetstillstånd samt en sanktionsavgift kopplad till utlänningslagstiftningens krav på vissa anställningsvillkor.
- Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget om att Diskrimineringsombudsmannen bör få föra talan för irreguljära migranternas rätt till lön, förslaget om införande av ett statsbidrag till arbetstagarorganisationer samt förslaget om att införa tidsbegränsade uppehållstillstånd för att hävda sin rätt.
- Svenskt Näringsliv avstyrker förslagen gällande höjda sanktionsavgifter inom utstationering.

Svenskt Näringslivs uppfattning om arbetslivskriminalitet

Arbetslivskriminalitet innebär att företag medvetet och systematiskt bryter mot lagar och regler i arbetslivet och på så sätt skaffar sig konkurrensfördelar och snedvrider konkurrensen. Svenskt Näringsliv anser att arbetslivskriminalitet aldrig kan accepteras utan ska motverkas i alla dess former. Konkurrensneutralitet ska eftersträvas i alla lägen och de företag som medvetet bryter mot regler ska drabbas av kännbara sanktioner. Snedvriden konkurrens drabbar våra medlemsföretag, näringslivet i stort och vårt gemensamma välbefinnande.

Ett väl fungerande och rättssäkert kontroll- och sanktionssystem är av stor vikt för att skapa konkurrensneutralitet och en trygghet för både arbetsgivare och arbetstagare. Sanktioner bidrar till efterlevnaden av regler och förhindrar att arbetsgivare försöker konkurrera genom att inte ta sitt ansvar. Tyvärr finns det alltid aktörer som undviker att ta sitt ansvar, vilket inte är acceptabelt.

Åtgärder för att komma åt arbetslivskriminalitet måste vara träffsäkra och effektiva. Risken med att införa regler med dålig precision är att företag generellt drabbas av skadliga regleringar, vilket försämrar konkurrenskraften för det stora flertalet företag som vill göra rätt.

Sammanfattande synpunkter gällande delegationens bedömningar och förslag

Behov av vissa grundläggande förutsättningar

Svenskt Näringsliv delar delegationens bedömning gällande vissa grundläggande förutsättningar som, oavsett behovet av ytterligare åtgärder och verktyg, krävs för ett effektivt arbete mot arbetslivskriminalitet (avsnitt 6.2). Det gäller framför allt:

- tydlig och långsiktig styrning från såväl regering som myndigheter
- effektiv tillsyn över att lagar och avtal följs
- att de verktyg och sanktioner som finns är träffsäkra, effektiva och faktiskt används
- samverkan och möjlighet att dela information
- systematisk uppföljning och utvärdering.

Likaså delar Svenskt Näringsliv delegationens bedömning och värnande av den svenska arbetsmarknadsmodellen mot bakgrund av vikten att motverka att konkurrensen snedvrids och att arbetstagare utnyttjas (avsnitt 6.4.2).

Förslag om åtgärder finns i andra statliga utredningar

Delegationen har presenterat förslag inom flera rättsområden där frågorna redan är föremål för och omhändertagna i statliga utredningar och lagstiftningsärenden tillhörande andra departement inom Regeringskansliet. Detta gäller till exempel förslagen kopplade till arbetskraftsinvandring. Det är olyckligt att delegationen inte avstått från att lägga förslag inom dessa områden.

Fel att i första hand fokusera på individperspektivet

Svenskt Näringsliv anser att det är beaktansvärt att delegationen har som ambition att skydda och stärka enskilda individers ställning och att delegationen fokuserar på åtgärder mot utnyttjande av utländsk arbetskraft och att särskild fokus har riktats mot arbetstagarnas utsatthet. Men om regeringen på allvar vill komma åt arbetslivskriminaliteten måste det i stället vidtas åtgärder som syftar till att eliminera de kriminella aktörerna som i sin tur utnyttjar enskilda individer. Annars kommer dessa att fortsatt utnyttjas på svensk arbetsmarknad. Svenskt Näringsliv beklagar därför att delegationen i första hand fokuserat på individperspektivet. Flera av delegationens förslag har i alltför liten omfattning att göra med det huvudsakliga problemet, nämligen att komma åt de kriminella företag som snedvrider konkurrensen. Mer ändamålsenliga förslag skulle sannolikt underlätta för de stora flertalet företag som vill göra rätt och samtidigt ha förutsättningar att kunna verka på en konkurrensneutral marknad utan kriminella aktörer, till exempel tydlig styrning och kontroll (avsnitt 6.2).

Felaktiga och onyanserade branschbeskrivningar

Svenskt Näringsliv noterar att delegationens beskrivningar av vissa branscher till viss del är onyanserade och ofullständiga, vilket riskerar att legitimera dåligt underbyggda förslag på åtgärder. Vi hänvisar i denna del till våra respektive medlemsorganisationers remissvar och beskrivningen av respektive bransch.

Förslagen slår alltför brett

Förslagen i betänkandet slår brett och påverkar hela näringslivet. Straff och sanktioner riktat mot arbetsgivare oavsett uppsåt är kontraproduktiva. De allra flesta företag vill göra rätt och behöver i stället få bättre stöd och vägledning, till exempel avsnitt 6.15 med positiva förslag som stöttar företagen.

Mer specifika synpunkter gällande bedömningar och förslag

Ineffektiva förslag avseende utländsk arbetskraft (avsnitt 6.5 och 6.6)

Svenskt Näringsliv konstaterar att delegationens förslag fokuserar främst på lagändringar riktade mot systemet för arbetskraftsinvandring. Förslagen är varken förutsebara, ändamålsenliga eller särskilt effektiva för att komma åt aktörer som snedvrider konkurrensen och utnyttjar arbetskraft.

I debatten om arbetslivskriminalitet kopplad till utländsk arbetskraft sker ofta en sammanblandning av individer som arbetar på svensk arbetsmarknad. Utländsk arbetskraft kan vara i Sverige och arbeta på olika tillståndsgrunder eller helt utan tillstånd. På svensk arbetsmarknad jobbar EU-medborgare, asylsökande, anhöriga, personer på visering, utländska studenter, illegal arbetskraft med flera.

Utnyttjande av utländsk arbetskraft förekommer framför allt utanför systemet för arbetskraftsinvandring. Bilden av att det förekommer ett brett och systematiskt missbruk inom dagens system för arbetskraftsinvandring stämmer inte. Denna uppfattning bygger i hög grad på en oförmåga att skilja på olika grupper av utländsk arbetskraft.

Denna bedömning framförs också i betänkandet Nya regler för arbetskraftsinvandring (SOU 2024:15). Där anges att det inte går att få fram någon helhetsbild avseende omfattningen av missbruk gällande arbetskraftsinvandrare. Det saknas tillräcklig bra underlag och det är därför svårt att särskilja arbetskraftsinvandrare från annan utländsk arbetskraft. Det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet gör i sina rapporter ingen skillnad på arbetskraftsinvandrare och andra grupper. Det saknas även underlag hos Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten där särskilt missbruket kopplat till arbetskraftsinvandringen framgår. Inte heller någon av de domar som utredningen har gått igenom avseende människohandel och människoexploatering rör arbetskraftsinvandrare.

Arbetskraftsinvandrare är den grupp av arbetskraft som idag är mest reglerad och kontrollerad jämfört med såväl svensk arbetskraft som med övriga grupper av utländsk arbetskraft. Vidare pågår ett omfattande reformarbete inom systemet för arbetskraftsinvandring. Det finns ett flertal betänkanden på regeringens bord med förslag som både har och kommer att förändra dagens regelverk på ett betydande sätt.

Delegationens förslag avseende utländsk arbetskraft kommer inte bidra till att motverka de kriminella aktörer som satt i system att rekrytera utsatta personer. Svenskt Näringsliv avstyrker därför samtliga förslag inom det migrationsrättsliga området.

Systemfrämmande förslag avseende irreguljära migranter (avsnitt 6.7, 6.8 och 6.9)

Svenskt Näringsliv avstyrker delegationens samtliga förslag gällande utökade rättigheter och stärkta möjligheter för personer som inte har rätt att vistas i Sverige. Det ter sig som en främmande ordning att införa ett sådant system och vi har svårt att se hur dessa förslag skulle skapa bättre ordning och reda på svensk arbetsmarknad. Som tidigare nämnts tror vi att åtgärder för att få bort de kriminella aktörerna gör större skillnad än att ge stöd till utsatta individer.

Vidare ter det sig som en främmande ordning att införa ett system där en statlig myndighet ska föra talan för människor som vistas eller vistats olagligt i landet.

Ingen höjning av de redan höga sanktionsavgifterna inom utstationeringsområdet (avsnitt 6.10)

Svenskt Näringsliv avstyrker delegationens förslag gällande höjning av de redan höga sanktionerna. Både import och export av tjänster är viktigt för den svenska ekonomin och arbetsmarknaden. En fungerande inre marknad för tjänster förutsätter att de administrativa hindren och affärsmässiga riskerna för tjänsteföretagen inte är större än nödvändigt. Möjligheterna att kunna anlita utländska tjänsteutövare är också en viktig faktor för de svenska företagens kompetensförsörjning, framför allt inom vissa sektorer. Ökade affärsrisker för utländska tjänsteutövare kommer motverka detta. Dessutom presenteras ingen evidens för att höjningen är nödvändig.

Behov av att begränsa antalet anställda med lönestöd (avsnitt 6.11.4)

Svenskt Näringsliv delar delegationens bedömning gällande att Arbetsförmedlingen behöver få tillbaka möjligheten att begränsa antalet anställda med lönestöd. Detta eftersom det annars riskerar snedvrida konkurrensen. Denna möjlighet fanns tidigare och bidrog till nödvändig tydlighet inom organisationen. En begränsning skulle minska riskerna för missbruk i de subventionerade anställningarna.

Upphandlande myndigheter har nyckelroll (avsnitt 6.14)

Svenskt Näringsliv delar delegationens bedömningar gällande leverantörskontroll vid offentlig upphandling. Liksom delegationen anser vi att upphandlande myndigheter som kommuner, regioner och statliga myndigheter har en nyckelroll när det gäller att både förebygga och motverka arbetslivskriminalitet.

Även företagen vill bidra i arbetet mot arbetslivskriminalitet (avsnitt 6.15)

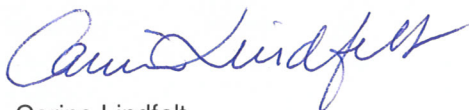
Svenskt Näringsliv delar delegationens bedömning om att förutsättningarna för privata aktörer, till exempel företag, att bidra i arbetet mot arbetslivskriminalitet behöver förbättras. Delegationen har i avsnitt 6.15 beskrivit en rad skilda överväganden och förslag i syfte att underlätta informationsinhämtning och skapa bättre förutsättningar för företag att kunna bidra i arbetet till exempel genom att företagen på ett enklare sätt ska kunna inhämta information i syfte att granska och kontrollera leverantörer och underentreprenörer. Svenskt Näringsliv ser positivt på dessa bedömningar och tillstyrker förslagen i denna del.

Styrning av arbetet samt rollfördelning är mest angeläget (avsnitt 7.3.3)

Vad gäller frågan om hur arbetet mot arbetslivskriminalitet bör bedrivas framåt delar Svenskt Näringsliv delegationens bedömning om att det i Regeringskansliet bör inrättas en särskild samordningsfunktion för samverkan mot arbetslivskriminalitet. Detta är något som delegationen tidigare framfört och som Svenskt Näringsliv ställt sig positiva till. Det är av yttersta vikt att styrningen av arbetet, där en lång rad myndigheter deltar i samverkan, blir mer samordnat och effektivt. Delegationen kan föreslå hur många verktyg och sanktioner som helst men om inte styrningen av arbetet mot arbetslivskriminalitet fungerar blir samtliga verkningslösa.

Avslutningsvis kan konstateras att myndigheternas roller och styrning är av grundläggande vikt. Därefter kommer deras respektive verktygslåda som ska vara effektiv och träffsäker. Dessutom behöver insatserna följas upp. Försiktighet bör råda gällande att inrätta ytterligare råd eller grupper som tar mycket resurser från samtliga inblandade. Vad gäller deltagande från arbetsmarknadens parter bör detta ske men med utgångspunkten att roller och mandat tydligt ska särskiljas från myndigheternas.

Svenskt Näringsliv

Carina Lindfelt
Avdelningschef